

Doorontwikkeling/Herijking RES Foodvalley

Ontwerp Startnotitie

Versie: 1.0

CONCEPT

Datum: 3 september 2024

Auteur: Marnix Brongers

Inhoudsopgave

BESTUURLIJKE SAMENVATTINGFOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.

1	INLEIDING	2
1.1	AANLEIDING	2
1.1.1	DOORONTWIKKELING/HERIJKING RES	4
1.1.2	VERANDERDE WET- EN REGELGEVING EN DUURZAAMHEIDSAMBITIES.....	7
1.1.3	POSITIONERING RES TEN OPZICHTE VAN OMGEVINGSWET EN NIEUWE ENERGIEWET	8
1.1.4	VERANDERENDE ENERGIE-INFRASTRUCTUREN	9
2	RICHTINGGEVENDE UITGANGSPUNTEN VOOR HERIJKING RES	11
2.1	MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID	12
3	AANPAK.....	13
3.1	STAPPENPLAN	13
STAP 1:	BASIS OP ORDE BRENGEN VOOR HERIJKING VAN DE RES	13
STAP 2:	ROADSHOW LANGS VOLKSVERTEGENWOORDIGERS	14
STAP 3:	VOORBEREIDEN EN UITVOEREN RUIMTELIJK/ENERGETISCHE ATELIER (WERKSESSIES) MET STAKEHOLDERS.....	15
STAP 4:	OPSTELLEN HERIJKTE RES.....	15
STAP 5:	VASTSTELLEN HERIJKTE RES.....	15
4	GOVERNANCE – BESTUURLIJKE BESLUITVORMING	16
5	PLANNING	18
	BIJLAGE 1 – PLANNING.....	19

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De afgelopen jaren is er veel veranderd: de energietransitie is in een enorme versnelling gekomen. Waar in 2019 de focus van de Regionale Energiestrategie (RES) vooral lag op het vergroten van het aanbod van duurzaam opgewekte energie via zonnepanelen en windmolens¹, is inmiddels duidelijk dat een succesvolle energietransitie vraagt om een brede regionale visie op het energiesysteem van de toekomst én het ontwikkelen van samenhangend beleid en maatregelen. Uiteraard aansluitend op het [Nationaal Plan Energiesysteem](#) (NPE), het [Programma Energie Hoofdinfrastructuur](#) (PEH) en provinciale energievisies en-plannen. Dit betekent dat (1) de ontwikkeling van de **vraag naar energie** in de gebouwde omgeving, bij/op bedrijven(terreinen) en ten behoeve van de mobiliteit in ogenschouw genomen moet worden. Dat (2) voldoende betaalbare duurzame energie op het gewenste moment beschikbaar is in de regio, dus het **aanbod van duurzame energie** en (3) dat de regio kijkt naar welke **energie-infrastructuur** nodig is om energie in de nabijheid te produceren, te bufferen of te transporteren naar de plaats waar de behoefte ligt.

Ondanks miljarden investeringen zijn de netbeheerders op dit moment, maar ook de komende decennia, niet in staat om het elektriciteitsnet snel genoeg uit te breiden om het tempo van de energietransitie bij te benen. Het gevolg is netcongestie: op piekmomenten is er onvoldoende transportcapaciteit om duurzaam opgewekte elektriciteit te voeden in het net (teruglevering) en/of voldoende elektriciteit te transporteren naar de plek waar elektriciteit nodig is (afname). Schaarste in transportcapaciteit leidt tot netcongestie op afname van stroom (vraagkant), maar ook op het terugleveren van stroom aan het net (aanbodkant).

De beschikbaarheid van voldoende en betaalbare duurzame energie wordt daarmee steeds meer sturend en structurerend voor welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen waar en wanneer kunnen plaatsvinden. Schaarste in transportcapaciteit dwingt ons om bestaande energie-infrastructuren beter te benutten, ruimtelijke ontwikkelingen te prioriteren en te programmeren én om het bestaande elektriciteitsnet op de juiste plaatsen en op het juiste moment uit te breiden en te versterken. Ontwikkelingen in het energie-domein kunnen niet los gezien worden van ambities op andere terreinen. En vice versa.

Ook in Regio Foodvalley is er behoefte aan meer woningen, meer bedrijven(terreinen) en verduurzaming van de bestaande gebouwde omgeving, bedrijven en mobiliteit. Ontwikkeling van de fysieke leefomgeving en ontwikkeling van het energiesysteem van de toekomst moeten hand in hand gaan. Tot voor kort was voor nieuwe woningen en bedrijfsvestigingen aansluiting op het energienet min of meer een vanzelfsprekendheid. De aanleg van energie-infrastructuur was vaak één van de laatste stappen in de realisatie van nieuwe woningen/woonwijken of bedrijven(terreinen). Dat is recent veranderd: netcongestie en/of duurzaamheidseisen leiden ertoe dat het samenhangend energiesysteem vroegtijdig onderdeel moet zijn bij het opstellen van verstedelijkingsplannen. Het realiseren van al deze ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving vraagt veel van de samenleving. Overheden moeten samenhangend beleid formuleren en maatregelen nemen. Werken vanuit het integraal perspectief is randvoorwaardelijk om de brede pallet van ambities waar te maken.

Doorontwikkeling/herijking van de RES

Transities, zoals de energietransitie, laten zich lastig plannen. Ze vragen om een lerende houding en continue bijsturing. Vanuit die wetenschap is in het Klimaatakkoord (2019) afgesproken dat elke energieregio een RES 1.0 opstelt² en die elke 2 jaar herijkt. Inmiddels is die afspraak gewijzigd. De nieuwe afspraak is dat elke energieregio elke 2 jaar, voor 1 juli,

¹ In 2019 ging het gesprek in de RES ging over hoe de Regio Foodvalley een bijdrage kon leveren aan de landelijke doelstelling van 35 TWh aan duurzame opwek op land in 2030. Klimaat was de aanleiding om een RES op te stellen maar diende ook bijdrage te leveren aan ambitie energieneutraliteit en 55% CO2 reductiedoelstelling.

² In de zomer van 2021 heeft de RES-regio Foodvalley haar RES 1.0 opgeleverd.

verplicht een voortgangsdokument oplevert. Op 1 juli 2023 heeft de regio Foodvalley het eerste voortgangsdokument bij NPRES ingediend. Voor 1 juli 2025 levert de RES-regio wederom een voortgangsdokument op. Het Nationaal Programma RES (NPRES) legt geen verplichting op aan de regio's voor het opleveren van een herijkte RES. Het NPRES stimuleert RES-regio's wel om zichzelf de vraag te stellen of de RES 1.0 nog steeds past op de uitdagingen van vandaag en, indien nodig, de RES te herijken.

De provincie Gelderland heeft in haar verordening wél opgenomen dat elke regio elke 4 jaar de RES moet herijken. De vorm hiervoor is vrij. De RES-regio Foodvalley moet zich daarom de vraag stellen óf het nodig is de ambitie en/of de aanpak aan te passen vanwege nieuwe inzichten, innovaties of ervaringen én hoe dit vorm moet krijgen.

In 2019 gingen de 30 energieregio's in Nederland aan de slag met het opstellen van de RES 1.0. Hiervoor hanteerden de regio Handreiking RES 1.0. De handreiking bevatte een afwegingskader met 4 – onderling samenhangende – aspecten:

1. Doelstelling (Wat is het doelbereik in TWh? Wat is de regionale bijdrage aan het landelijke doel van 35TWh duurzaam opgewekte elektriciteit op land in 2030?)
2. Maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak
3. Systeemefficiëntie (Wat betekent meer duurzaam opgewekte elektriciteit voor het elektriciteitsnetwerk?)
4. Ruimtelijke inpassing (Hoe passen we de projecten voor duurzame opwek in het landschap?)

Gedurende het proces waarin de RES'en in Nederland tot stand kwamen, werd al duidelijk dat de RES zich ontwikkelde en er richting het vervolg op de RES 1.0 andere accenten gelegd moesten gaan worden. Maatschappelijk werd de behoefte het aspect ruimtelijke inpassing in een andere perspectief te zien. Het belang van de leefomgeving (in de breedte) was onderbelicht. Het aspect 'systeemefficiëntie' bleek ook niet helemaal te passen bij de maatschappelijke behoefte. Energie, en daarmee de energietransitie, gaat over meer dan elektriciteit. Ook andere energiedragers (naast elektronen, ook moleculen en warmte), en de relatie vraag, aanbod en energie-infrastructuur kregen nog te beperkt aandacht in de RES 1.0.

In juni 2022 publiceerde het NPRES daarom een [nieuwe handreiking](#) ten behoeve van de doorontwikkeling/herijking van de RES 1.0. Deze handreiking bevat een ander afwegingskader waarin nieuwe begrippen worden geïntroduceerd en waarin een breder perspectief wordt gehanteerd.

Afwegingskader door doorontwikkeling/herijking RES 1.0 Foodvalley

Hoewel deze nieuwe handreiking beschikbaar was, is de regio Foodvalley de route van de RES 1.0 blijven volgen. De regio zag (nog) niet een noodzaak om een nieuwe route in te slaan³. Inmiddels is het duidelijk dat doorontwikkeling/herijking van de RES 1.0 gewenst is. De handreiking uit 2022 is de meest recente handreiking. De regio Foodvalley neemt de handreiking ter harte bij het ontwerp voor het proces van doorontwikkeling/herijking van de RES.

Gebruik van het afwegingskader voor doorontwikkeling/herijking van de RES, zorgt voor een logischer relatie met andere bestaande en in ontwikkeling zijnde beleidsdocumenten zoals onder andere de Nota Ruimte, Ruimtelijk Arrangement, provinciale energie- en omgevingsvisies, het Energieperspectief Foodvalley, pMIEK'en van Gelderland en Utrecht, NOVEX Arnhem-Nijmegen-Foodvalley.

1.1.1 Doorontwikkeling/herijking RES

In de RES 1.0 heeft de Regio Foodvalley eerste keuzes uitgewerkt voor een energieneutrale Regio Foodvalley:

- Een belangrijke stap is het verlagen van het huidige energieverbruik, immers energie die niet wordt verbruikt, hoeft ook niet te worden opgewekt. Regio Foodvalley streeft naar een jaarlijkse energiebesparing van minimaal 1,5%.
- De Regio Foodvalley zet zich met haar partners maximaal in om de doelstelling om in 2030 0,75 TWh aan duurzame opwek van elektriciteit in de regio te realiseren. Daarmee dragen de regio naar vermogen bij aan de landelijke doelstelling van 35 TWh en zetten de regio een belangrijke stap op weg naar een energieneutrale regio in 2050. De regionale ambitie gaat nog een stap verder, namelijk 1 TWh in 2030.

Zoals toegelicht in paragraaf 1.1 is de regio Foodvalley verplicht om na te denken of het nodig is de ambitie of de aanpak aan te passen vanwege nieuwe inzichten, innovaties of ervaringen. Kortom, moet de RES worden doorontwikkeld/herijkt of niet?

Er is sprake van een herijking, wanneer bovengenoemde ambitie of de daarbij vastgestelde RES-kaders wijzigen. Dit is nodig wanneer één of meer van onderstaande punten verandert:

1. Het bovenliggende doel, namelijk energieneutraliteit, wijzigt;
2. Het regionale bod van 0,75 TWh naar beneden of boven wordt aangepast (het beleidsdoel wijzigt);
3. Het regionale bod later dan 2030 wordt gerealiseerd;
4. De verhouding tussen wind- en zonne-energie wijzigt en/of andere vormen van energie worden opgenomen in de energiemix. Dit leidt namelijk tot (1) een ander ruimtelijk beslag, (2) een andere impact op de leefomgeving en (3) een andere belasting van de energie-infrastructuren (zoals het elektriciteitsnetwerk);
5. Er naast wind- en zonne-energie, andere bronnen voor opwek van duurzame energie worden ingezet (andere specifieke maatregelen om het beleidsdoel te halen)⁴;
6. Eerder vastgestelde zoeklocatie voor wind- of zonne-energie vervallen en/of er nieuwe zoeklocaties voor wind- of zonne-energie worden toegevoegd (andere ruimtelijk beslag en/of andere impact op leefomgeving). In het geval van windenergie moet deze keuze dit worden onderbouwd met objectieve milieu-informatie uit een planMER;
7. De scope van de RES wordt verbreed van aanbod grootschalige opwek van duurzame elektriciteit naar het samenhangend energiesysteem (vraag, aanbod en energie-infrastructuur voor transport, opslag en omzetting).
8. De governance-structuur verandert.

³ Hierin is de regio Foodvalley niet uniek. Veel andere regio's werken pas sinds kort aan doorontwikkeling/herijking van hun RES.

⁴ Hierbij geldt wel dat alternatieve bronnen/technieken wel technisch en economisch realistisch moeten zijn. Doel blijft wel om de projecten voor duurzame energie ook daadwerkelijk binnen de gestelde tijd te kunnen vergunnen en realiseren.

Er kan zich een situatie voordoen waarbij één of meer gemeenten binnen de Regio Foodvalley behoefte hebben aan het wijzigen van hun gemeentelijke ambities en/of plannen. Bijvoorbeeld wanneer een gemeente de zoeklocaties voor zon binnen de gemeente wil wijzigen. Wanneer alleen deze situatie zich voordoet, is daar niet per se een wijziging van het regionale kader voor nodig. Tegelijkertijd kan er wel voor gekozen worden om deze wijziging vast te leggen in een herijkte RES. Een dergelijke herijking die geen kaderwijziging vraagt, zou je kunnen zien als een RES 1.1. Een herijking van de RES 1.0 die wel een kaderwijziging inhoudt, zou je dan kunnen zien als een RES 2.0.

Zoals hierboven beschreven zijn er zeven mogelijke aanleidingen om de RES te herijken. Hieronder volgt een toelichting op elk van deze aanleidingen:

Ad. 1: Het bovenliggende doel, namelijk energieneutraliteit, wijzigt

Energieneutraliteit betekent voor de regio dat in de regio op jaarbasis evenveel duurzame energie wordt opgewekt als er energie wordt gebruikt. Energieneutraliteit zegt niets over de balans tussen aanbod en vraag op een specifiek moment gedurende het jaar. Op sommige momenten is het aanbod van duurzame energie groter dan de vraag en soms is de vraag groter dan het aanbod. De aanname bij energieneutraliteit is dat duurzaam opgewekte energie op elk moment zijn weg vindt naar de vraag (binnen of buiten de regio). Dit kan alleen als de energie-infrastructuur in de regio voldoende transportcapaciteit biedt om op elk moment van het jaar de behoefte van de regio te faciliteren (vraag) óf het overschot aan opgewekte energie de regio uit weet te transporteren.

Omdat duurzame elektriciteit de ruggengraat van ons energiesysteem wordt⁵, gaat het qua infrastructuur vooral over het elektriciteitsnet. De regio benut het elektriciteitsnet nog niet optimaal. De realiteit is dat vraag en aanbod in pieken plaatsvindt en het huidige elektriciteitsnet die niet aankan. Netcongestie wordt onterecht vaak beschouwd als een maakbare uitdaging binnen de langetermijn verstedelijkingsopgave. Netbeheerders geven aan dat de grenzen van de maakbaarheid in zicht zijn. Netcongestie blijft de komende decennia een belangrijk vraagstuk.

Het is dus zaak om te werken aan het energiesysteem van de toekomst: (1) pieken te verlagen door vraag en aanbod beter te spreiden in de tijd, (2) vraag en aanbod geografisch en in de tijd bij elkaar te brengen en (3) opslagmogelijkheden te realiseren en te gebruiken om transport van energie zoveel mogelijk te voorkomen.

Energie is nog geen integraal onderdeel van de verstedelijkingsopgave. Het ontbreekt nog aan inzicht om tot keuzes te komen; begrip voor- en grip op het energiesysteem als onderdeel van verstedelijking ontbreekt nog.

Op nationaal niveau werkt Nederland toe naar energieneutraliteit (zie bijlage 1). De nationale schaal verschilt van de regionale schaal, omdat op nationaal aan meer 'knoppen' kan worden gedraaid. In gebieden waar de vraag groter is dan het aanbod dat in die gebieden kan worden gerealiseerd, is er een 'importbehoefte'. In andere gebieden waar de vraag kleiner is dan de potentie voor opwek, kan er netto op jaarbasis dus meer energie worden opgewekt. Dan kan er sprake zijn van 'export' richting een andere regio.

De mogelijkheden voor de regio Foodvalley om energieneutraal te worden binnen de regio, zijn veel beperkter. Er is binnen de regio Foodvalley weinig ruimte om duurzame energie op te wekken, terwijl er relatief een grote energievraag is. De vraag met name naar stroom neemt – als gevolg van de elektrificatie – sterk toe.

In het huidige energiesysteem, maar ook in het energiesysteem van de toekomst kan energie via infrastructuren naar de regio Foodvalley worden getransporteerd⁶. Dit roept de vraag op, of het – gezien de context van de regio – nodig en überhaupt mogelijk is om in de regio Foodvalley energieneutraal te worden.

Ad. 2: Het regionale bod van 0,75 TWh naar beneden of boven wordt aangepast (het beleidsdoel wijzigt)

In het Klimaatakkoord is afgesproken om in 2030 35 TWh duurzaam opgewekte energie te realiseren via zon en wind op land. De regio Foodvalley heeft een regionaal bod van 0,75 TWh gedaan als bijdrage aan de nationale doelstelling. Dit bod

⁵ Nationaal Plan Energiesysteem. Op dit moment is circa 25% elektrisch, op termijn wordt dit naar verwachting 70-95% in combinatie met veel gratis omgevingsenergie.

⁶ Hoeveel energie er naar de regio toe kan komen van buiten hangt af van de mate waarin de transportcapaciteit groeit.

is tot stand gekomen op basis van de informatie die beschikbaar was in 2020-2021. Sinds die tijd is er veel meer informatie beschikbaar gekomen en is de energietransitie in een stroomversnelling terecht gekomen. Daarnaast is de energietransitie ook maatschappelijk in een ander licht komen te staan. Op basis van de informatie die op dit moment bekend is, is het de vraag of het regionale bod waargemaakt kan worden. Ruimte voor windparken lijkt beperkt, al moet de planMER WiRES (Gelderland) nog worden afgerond. Ruimte om zonneparken op land te realiseren is in de provincie Gelderland ook kleiner geworden, gezien het beleid voor zon op land dat in de Provinciale Verordening in 2025 gaat gelden. De provincie Utrecht sluit zon op landbouwgrond niet bij voorbaat uit. Zon op grote daken en zon op landprojecten zijn op dit moment lastig te realiseren, omdat vanwege netbeheerders geen grote aansluitingen voor het terugleveren van elektriciteit kunnen realiseren vanwege netcongestie. Alleen wanneer opgewekte elektriciteit direct (of na buffering) achter de meter wordt gebruikt, kunnen projecten worden gerealiseerd.

Ad. 3: Het regionale bod later dan 2030 wordt gerealiseerd

Procedures (vergunningverlening en bouw) voor windprojecten hebben lange doorlooptijden. Daarom was in het Klimaatakkoord opgenomen dat de projecten voor grootschalige opwek van duurzame energie voor 2025 vergund moesten zijn. Er zijn nog vrijwel geen vergunningen verleend, dus zelfs als er ruimte voor windmolens blijkt te zijn, dan is het vrijwel onmogelijk om deze projecten voor 2030 te realiseren.

Ad. 4: De verhouding tussen wind- en zonne-energie wijzigt en/of andere vormen van energie worden opgenomen in de energiemix. Dit leidt namelijk tot (1) een ander ruimtelijk beslag, (2) een andere impact op de leefomgeving) en (3) een andere belasting van het elektriciteitsnetwerk

Een goede balans tussen wind- en zonne-energie is naast de inzet van flexibiliteitsoplossingen essentieel voor het realiseren van een robuust en efficiënt systeem. In de RES 1.0 was de inzet van flexibiliteitsoplossingen – zoals opslag in (warmte)batterijen of gassen – geen onderdeel van de scope.

Ad. 5: Er naast wind- en zonne-energie, andere bronnen voor opwek van duurzame energie worden ingezet (andere specifieke maatregelen om het beleidsdoel te halen)⁷

In de RES 1.0 lag de focus op duurzame opwek van elektriciteit, dus op elektronen. Andere energiedragers zoals gassen (moleculen) en warmte waren niet of nauwelijks in beeld. Omdat elektronen kunnen worden omgezet (conversie) in gassen of warmte en omgekeerd, is het belangrijk om de energiedragers in samenhang te bekijken.

Ad. 6: Eerder vastgestelde zoeklocatie voor wind- of zonne-energie vervallen en/of er nieuwe zoeklocaties voor wind- of zonne-energie worden toegevoegd (andere ruimtelijk beslag en/of andere impact op leefomgeving). In het geval van windenergie moet deze keuze dit worden onderbouwd met objectieve milieu-informatie uit een planMER;

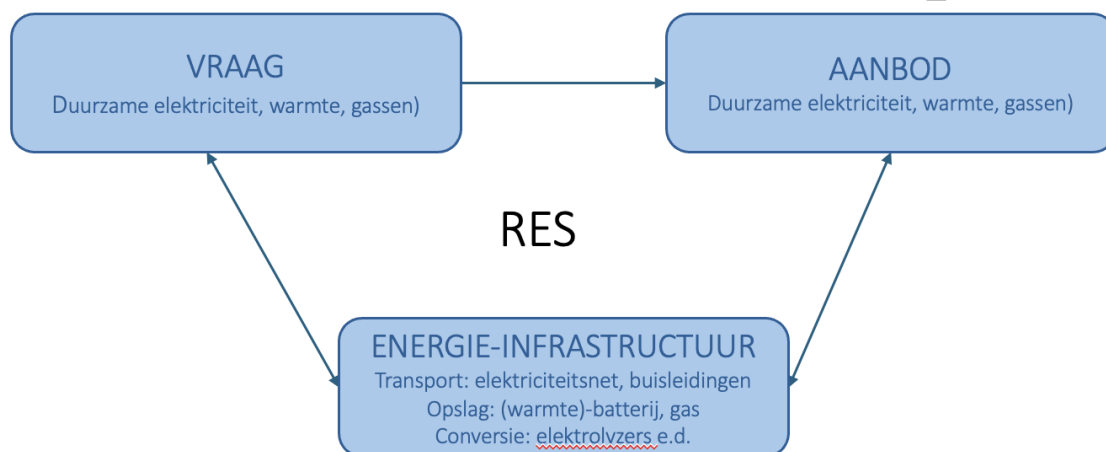
Voor het Gelderse deel van de regio werkt de regio Foodvalley werkt samen met vier andere Gelderse regio's en de provincie Gelderland aan een planMER Windbeleid en RES (WiRES). Deze planMER moet samen met de planMER Veluwegebied/wespendief objectieve milieu-informatie geven die gebruikt kan worden wanneer (een) Gelderse gemeente(n) in de regio Foodvalley wil(len) besluiten nieuwe concrete zoeklocaties aan te wijzen.

De provincie Utrecht heeft een planMER opgesteld en een aantal kansrijke gebieden benoemd waar windenergie zou kunnen worden opgewekt. De potentie voor windenergie in die gebieden is bekend.

⁷ Hierbij geldt wel dat alternatieve bronnen/technieken wel realistisch moeten zijn. Doel blijft wel om de projecten voor duurzame energie ook daadwerkelijk binnen de gestelde tijd te kunnen vergunnen en realiseren.

Ad. 7: De scope wordt verbreed van aanbod grootschalige opwek naar samenhangend energiesysteem (vraag, aanbod en energie-infrastructuur).

In de RES 1.0 van de regio Foodvalley is er geen directe koppeling gelegd tussen grootschalige opwek van elektriciteit via zonne- en windparken (aanbod) en de vraag naar energie. Geografische nabijheid van aanbod en vraag én gelijktijdigheid van aanbod en vraag – eventueel in combinatie met opslag en conversie – biedt de mogelijkheid om netcongestieproblematiek het hoofd te bieden. Dit vraagt om een breder perspectief op het samenhangend energiesysteem.

Figuur 1: Aspecten van het brede energiesysteem

Ad. 8: De governance-structuur verandert.

Hierover kunnen we kort zijn: er verandert niets in de governance van de regio Foodvalley.

Conclusie:

Kijkend naar bovengenoemde 8 punten, dan is duidelijk dat de veranderende context van de regio Foodvalley een doorontwikkeling/herijking van de RES rechtvaardigt.

Wanneer de regio Foodvalley, in een herijkte RES, maatregelen en activiteiten beschrijft om één of meer beleidsdoelen te realiseren, is er al snel sprake van een onverplicht (vrijwillig) programma onder de Omgevingswet⁸: een Regionaal Omgevingsprogramma. Dit stelt eisen aan de wijze waarop participatie wordt vormgegeven en welke milieu-informatie beschikbaar moet zijn voor besluitvorming.

1.1.2 Veranderde wet- en regelgeving en duurzaamheidsambities

Op Europees, nationaal en provinciaal niveau zijn wetten en regels veranderd.

Rond het moment waarop de RES 1.0 werd vastgesteld, is de EU Klimaatwet aangenomen, waarin de wettelijke CO₂-reductie voor 2030 is opgehoogd van 49% naar 55% ten opzichte van 1990. De Nederlandse Klimaatwet wordt daarmee aangescherpt.

In Den Haag is de afgelopen jaren onder andere het Nationaal Programma Energiesysteem (NPE) en het Programma Energie Hoofdinfrastructuur (PEH) ontwikkeld, is de Energiewet door de Tweede Kamer en zijn er samen met provincies afspraken bestuurlijke afspraken gemaakt over zon op land en is aan de regio's gevraagd om regio-arrangementen op te

⁸ [https://regionale-energiestrategie.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=2505909#:~:text=De%20herijking%20van%20de%20RES,\(zie%20artikel%203.5%20Omgevingswet\)](https://regionale-energiestrategie.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=2505909#:~:text=De%20herijking%20van%20de%20RES,(zie%20artikel%203.5%20Omgevingswet))

stellen (met energie als structurerend principe). Provincie Gelderland en provincie Utrecht kijken verschillend aan tegen zon op land(bouwgrond) en wind op land.

Invoering Omgevingswet

Op 1 januari 2024 trad de Omgevingswet in werking. De Omgevingswet bundelt wetgeving en regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. Daarmee vormt de wet de basis voor de samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving.

Energiewet op komst

De nieuwe Energiewet vervangt en moderniseert de huidige Gaswet en Elektriciteitswet 1998 en bepaalt de regels voor de veranderingen in de elektriciteits- en gasmarkt en het energiesysteem. De nieuwe wet verheldert en versimpelt bestaande regels en neemt onnodige verschillen tussen regels voor gas en elektriciteit weg. Dat is belangrijk om de energietransitie te versnellen.

De nieuwe Energiewet is bedoeld om Nederlandse energieconsumenten beter te beschermen, het elektriciteitsnet flexibeler te kunnen gebruiken en veilige gegevensuitwisseling tussen netbeheerders, energiemaatschappijen en afnemers beter te organiseren. De nieuwe wet legt het fundament voor belangrijke veranderingen in het energiesysteem van Nederland die helpen om klimaatverandering tegen te gaan en minder afhankelijk te worden van de import van fossiele brandstoffen. Daarnaast biedt het consumenten, maatschappelijke instellingen en bedrijven meer mogelijkheden om zelf actief deel te nemen aan de energiemarkt. De Energiewet creëert nieuwe mogelijkheden voor mensen en bedrijven om zelf actief te worden op de energiemarkt, bijvoorbeeld via energiegemeenschappen die de door leden geproduceerde elektriciteit verkopen en leveren.⁹ De wet is ontwikkeld om de veranderende elektriciteits- en gasmarkt en het energiesysteem te ondersteunen, en om de regelgeving voor gas en elektriciteit te harmoniseren. Beoogde invoeringsdatum van de Energiewet is op dit moment 1 januari 2025.

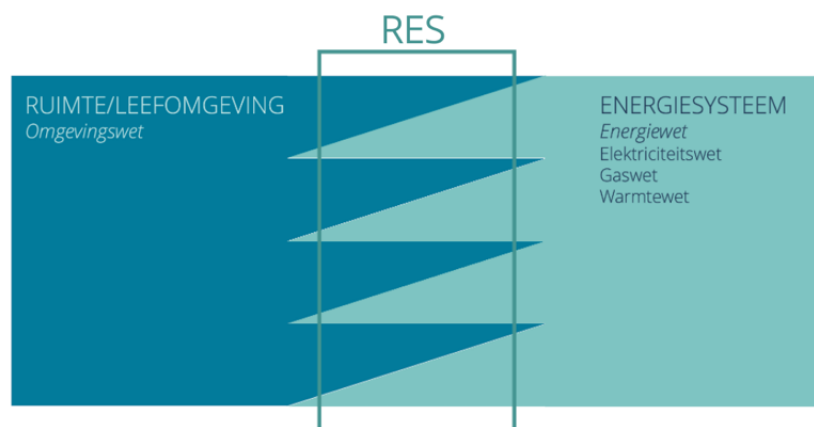
1.1.3 Positionering RES ten opzichte van Omgevingswet en nieuwe Energiewet

De energietransitie raakt veel sectorale (ruimtelijke, economische en sociale) opgaven. Energie moet daarom gezien worden als structurerend principe (maar ook mede-sturend) voor gebiedsgerichte ontwikkeling, net zoals water en bodem sturende principes zijn voor gebiedsgerichte ontwikkeling. Overheden vormen een visie op de fysieke leefomgeving en leggen dit vast in hun omgevingsvisie (nationaal, provinciaal en gemeentelijk). In deze omgevingsvisies is energie één van de doorsnijdende thema's. De Regio Foodvalley werkt aan een eenduidig energieperspectief en ontwikkelt zo inzichten die moeten landen in de omgevingsvisies van provincies en gemeenten. De Regionale Energie Strategie, wordt een **Regionaal Omgevingsprogramma**¹⁰ dat zich richt op concrete maatregelen en activiteiten om beleidsdoelen te halen. De RES moet daarom gepositioneerd worden op het scheidsvlak van het samenhangend energiesysteem en de fysieke leefomgeving (zie figuur 2).

⁹ Onderscheid maken tussen verschillende energiedragers is deels 'kunstmatig', omdat elektriciteit omgezet kan worden naar warmte of gas, gas omgezet kan worden in warmte of elektriciteit, etc. De warmtetransitie is in de Regio Foodvalley in feite een vraagstuk over elektriciteit. Om te komen tot samenhangende oplossingen moet daarom vanuit het energiesysteem worden gekeken en niet alleen vanuit het elektriciteitsperspectief.

Het energiesysteem en de energiemarkten veranderen. Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden veranderen ook. Waar enkele decennia bewust is gekozen om levering van energie en netbeheer te splitsen in handen te leggen van bedrijven, te monopoliseren en te reguleren, is op onderdelen een andere, nieuwe beweging zichtbaar. Overheden, zoals de provincie Gelderland richten een warmtebedrijf op en warmtenetten moeten voor een belangrijk deel in publieke handen komen. Als dit kan/moet voor warmte, waarom dan niet voor levering van elektriciteit en elektriciteitsinfrastructuur? Lokaal eigenaarschap van de productie van elektriciteit is al bekend, maar vrijelijk energie delen is nog niet helemaal wettelijk mogelijk, al wordt de roep daarnaar steeds groter.

¹⁰ Scope: Gebiedsgericht, waarbij het brede samenhangende energiesysteem in ogenschouw wordt genomen. Gedurende het proces wordt bepaald of de regio als één gebied wordt beschreven of dat de regio aan de hand van meerdere deelgebieden worden beschreven.

Figuur 2: Positionering RES op scheidsvlak fysieke leefomgeving en samenhangend energiesysteem.

In een Regionaal Omgevingsprogramma's formuleren overheden beleid, maatregelen en activiteiten. Die maatregelen moeten leiden tot de gewenste ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving. Het karakter van ieder programma bepaalt welke partijen een rol gaan spelen bij de participatie. In het programma staat onder andere hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere bestuursorganen bij de voorbereiding betrokken waren¹¹. En wat de resultaten hiervan zijn. Het bevoegd gezag neemt de motivering op in het vaststellingsbesluit.

De Herijkte RES is, als Regionaal Omgevingsprogramma, planMER-plichtig. Het Regionaal Omgevingsprogramma is een instrument van de colleges. De colleges zijn bevoegd gezag en stellen de Herijkte RES vast. Colleges bepalen hoe zij de volksvertegenwoordigers betrekken (consulerend, informierend of mede-besluitvormend).¹²

1.1.4 Veranderende energie-infrastructuren

Elektriciteit wordt de ruggengraat van het energiesysteem¹³. Nederland heeft als doel om in 2035 een CO₂-vrij elektriciteitsstelsel te hebben. Het directe elektriciteitsverbruik groeit zeer sterk en daarnaast is elektriciteit nodig voor de productie van groene waterstof.

De elektriciteitsinfrastructuur van de landelijke (TenneT) en regionale netbeheerders (Stedin en Liander) maakt het mogelijk om (duurzaam opgewekte) elektriciteit te transporteren naar stroomverbruikers. De transportcapaciteit van het bestaande elektriciteitsnet staat onder grote druk. Het tempo waarin de samenleving elektrificeert ligt hoger dan het tempo waarin de netbeheerders hun elektriciteitsnetten kunnen uitbreiden.

Daarnaast geldt dat de structuur van het elektriciteitsnet op dit moment tot problemen leidt. Er is sprake van een waterbed-effect. Wanneer er op één plek in het netwerk een overbelasting optreedt, leidt dit tot problemen op een ander deel van het netwerk. Dit komt, omdat het netwerk sterk vermaasd is. Dit maakt het elektriciteitsnet niet alleen zeer complex. Het beperkt ook de beschikbare capaciteit op het netwerk.

TenneT

Om ruimte op het net te maken, knipt TenneT haar hoogspanningsnet op in 58 kleinere deelgebieden. Deze zogenoemde pockets krijgen elk een eigen aansluiting op het 220kV- en 380 kV-hoogspanningsnet. Hiermee kan TenneT beter elektriciteit af- en aanvoeren. Zo verdubbelt tot verdrievoudigt TenneT de capaciteit van haar net.

De Foodvalley is op dit onderdeel van het FGU¹⁴-netwerk van TenneT: één van de 14 pockets in het TenneT-netwerk.

¹¹ Gemeenten, provincies en waterschappen geven aan hoe ze invulling geven aan hun eigen participatiebeleid. Deze motiveringsplicht is geregeld in artikel 10.8 van het Omgevingsbesluit.

<https://iplo.nl/regelgeving/omgevingswet/participatie/participatie-instrumenten/participatie-programma/>

¹² <https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/programma/vaststellen-programma/>

¹³ Nationaal Plan Energiesysteem

¹⁴ Flevopolder, Gelderland, Utrecht

Omdat TenneT het net fors uitbreidt, is voor elke deelpocket een eigen 'oprit' naar de 'stroomsnelweg' nodig. En daarom past TenneT ook de structuur van het net aan. Zo zorgen zij ervoor dat er meer capaciteit beschikbaar komt. Dit is een flinke klus waarvoor extra transformatoren nodig zijn en ook aanpassingen op stations. Vanaf 2025 worden de eerste pockets opgeleverd. Rond 2029 moet het opknippen van het FGU-netwerk en daarmee voor de Foodvalley gereed zijn. Met pocketvorming zorgt TenneT voor een betrouwbare energietoekomst.

Als TenneT haar netwerk heeft opgeknipt in een groter aantal pockets, vallen verschillende delen van de Foodvalley in andere pockets:

- Gemeente Nijkerk wordt op termijn gevoed vanuit een nieuw onderstation Amersfoort-West dat weer wordt gevoed vanuit koppelstation Breukelen-Kortrijk (Breukelen-Kortrijk wordt straks een eigen pocket). Op dit moment wordt Nijkerk nog gevoed vanuit onderstation Harderwijk dat weer wordt gevoed vanuit koppelstation Lelystad.
- Gemeente Barneveld, Scherpenzeel en een deel van Ede worden nu, maar ook straks gevoed vanuit station Harselaar dat wordt gevoed vanuit koppelstation Lelystad (Lelystad wordt straks een eigen pocket).
- Gemeenten Wageningen, Rhenen, Veenendaal, Renswoude en een deel van Ede, worden nu, maar ook straks gevoed vanuit station Dodewaard (Dodewaard wordt straks een eigen pocket).

Door het opknippen in pockets verandert de nettopologie. De beschikbaarheid van netcapaciteit is van belang om de vraag naar elektriciteit te kunnen faciliteren. Per pocket kan de beschikbare transportcapaciteit verschillen. De ene gemeente kan daardoor juist wat ruimer 'in zijn jasje' zitten qua netcapaciteit dan een andere gemeente.

Stedin en Liander

Ook de regionale netbeheerders Stedin en Liander werken aan het versterken en uitbreiden van hun elektriciteitsnet. Landelijke, provinciale, regionale en lokale keuzes hebben invloed op het functioneren van het elektriciteitsnet. De zwakste schakel in het totale elektriciteitsnet in de regio (hoog-, midden- en laagspanning) bepaalt het maximum van de transportcapaciteit. Het is daarom van belang dat de landelijke en regionale netbeheerders goed samenwerken.

2 Richtinggevende uitgangspunten voor herijking RES

In het najaar van 2024 start de regio Foodvalley met het proces van doorontwikkeling/herijking van de RES 1.0 Foodvalley. Hierbij hanteert de regio de volgende richtinggevende uitgangspunten:

- 1 **Energie is een mede-sturend principe voor gebiedsontwikkeling.**
- 2 De scope van de RES wordt verbreed. Waar de RES 1.0 haar focus had op het vergroten van het aanbod van duurzaam opgewekte energie (0,75 TWh in 2030) en besparen van energie (1,5% per jaar), ziet de herijkte RES op de 'driehoek' van het **samenhangend energiesysteem: vraag naar energie¹⁵, aanbod van duurzame energie en energie-infrastructuur voor transport, opslag en omzetting¹⁶**. Het samenhangend energiesysteem gaat over elektriciteit (elektronen), duurzame gassen (moleculen) en duurzame warmte.
- 3 Dit betekent dat de RES zich ook bezighoudt met de impact die ruimtelijke/economische ontwikkelingen hebben op het samenhangend energiesysteem, zoals nieuwe en bestaande gebouwde omgeving, nieuwe en bestaande bedrijven(terreinen) en mobiliteit. In het proces van doorontwikkeling/herijking van de RES wordt gewerkt vanuit een **integrale benadering¹⁷**.
- 4 **Vraag naar en aanbod van duurzame energie (alle vormen dus ook warmte) brengen we – waar mogelijk- geografisch en in tijd zo dicht mogelijk bij elkaar, zodat we transport van energie zoveel mogelijk voorkomen.** Daar waar we energievraag creëren, zorgen we ook dat we ook in de nabijheid duurzame energie opwekken. In de doorontwikkeling/herijking van de RES werken we gebiedsgericht¹⁸.
- 5 **De regio zet zich in om zoveel mogelijk aanbod van duurzame energie in de regio te realiseren.** Hiermee sluit de regio aan op de doelstelling van het Nationaal Plan Energiesysteem. Duurzame energie die in de regio wordt opgewekt, wordt zoveel mogelijk direct in de regio gebruikt. Wat niet direct wordt gebruikt wordt zoveel mogelijk opgeslagen in de regio om op een later moment te gebruiken. We organiseren de hiervoor benodigde flexibiliteit en buffering in het energiesysteem.
- 6 De regio zet zich in om de **bestaande en nieuwe energie-infrastructuur zo effectief en efficiënt mogelijk in te zetten**, om zo maatschappelijk kosten en ruimtelijke impact van energie-infrastructuur te beperken. **Netbewust ontwikkelen wordt de norm in de regio.**
- 7 Het proces van **doorontwikkeling/herijking van de RES leidt tot een Regionaal Omgevingsprogramma** dat concrete maatregelen en activiteiten bevat om te komen tot een samenhangend energiesysteem dat ervoor zorgt **dat (elke gemeente in) de regio Foodvalley op elk moment kan beschikken over voldoende betaalbare duurzame energie om te voorzien in de regionale energiebehoefte**. Beschikking hebben over energie staat niet per definitie gelijk aan het zelf opwekken van duurzame energie.
- 8 **Rechtvaardigheid en inclusiviteit in de energietransitie** is van groot belang voor de regio: Verdeling van lusten en lasten, lokaal eigenaarschap, local4local-initiatieven, ontwikkeling van energiegemeenschap, etc.
- 9 Ontwikkeling van het Regionaal Omgevingsprogramma loopt parallel aan de ontwikkeling van het regionale energieperspectief. Het energieperspectief biedt de visie voor 2040, het Regionaal Omgevingsprogramma is **uitvoeringsgericht en heeft een tijdshorizon tot 2035**.

¹⁵ Het gaat over het verlagen van de vraag ("alles wat je niet verbruikt, hoef je ook niet op te wekken"), het sturen van de vraag waardoor er minder sprake is van piekvraag ("piekverbruik leidt tot inefficiënt gebruik van transportcapaciteit, hoge maatschappelijke kosten en grote ruimtelijke impact van energie-infrastructuur).

¹⁶ Energie-infrastructuur heeft betrekking op transport (kabels, leidingen, onderstations, schakel- en regelstations, transformatorhuisjes, etc.), maar ook opslag (systeembatterijen, buurtbatterijen, thuisbatterijen, warmtebuffering, gasbuffering, etc.), en omzetting (collectieve warmtepompen, elektrolyzers, etc.).

¹⁷ In het voortgangsdokument RES 2023 is ook geconstateerd dat een brede en continue samenwerking tussen alle betrokken partijen noodzakelijk is om tot goede besluitvorming in het juiste tempo te komen. Samenwerking die een integrale blik op de ruimte mogelijk maakt, met energie als verbinder tussen opgaven en als versneller ervan.

¹⁸ Uit nadere analyse moet blijken wat de meest passende gebiedsindeling is. Dit kan gebaseerd zijn op: (1) De structuur van het elektriciteitsnet (nettopologie), (2) bestuurlijke gebiedsindeling, of (3) een geografisch gebied waar meerdere vraagstukken in logische samenhang gezien en aangepakt kunnen/moeten worden.

- 10 De regio is zich bewust van de veranderende omstandigheden en belemmeringen. Tegelijkertijd vindt de regio het van belang dat de energietransitie niet vertraagt. Daarom geldt: **het bod van 0,75 TWh opwekking van duurzame energie in 2030 blijft het minimale doel**. De ambitie om 1,0 TWh duurzame energie op te wekken in 2030 blijft ook staan. Het doel voor het opwekken van duurzame energie moet in relatie staan tot de energievraag in de regio en de beschikbare energie-infrastructuur voor transport, opslag en omzetting.
- 11 Energieneutraliteit als doel voor de regio Foodvalley laten we los¹⁹. Nieuwe doel: **In 2050 is/wordt alle energie die in 2050 de regio wordt verbruikt duurzaam opgewekt (binnen of buiten de regio)**.
- 12 Doorontwikkeling/herijking van de RES Foodvalley komt tot stand via de **Mutual Gains Approach**. Sinds 2019 werkt de Regio Foodvalley aan de Regionale Energiestrategie (RES). Dit gebeurt in via een samenwerking tussen publieke en niet-publieke partijen in het Stakeholderoverleg. Deze samenwerking blijft in stand.

2.1 Maatschappelijke betrokkenheid

Het participatieproces gedurende het proces om te komen tot een herijkte RES is erop gericht zowel de bestuurlijke RES-partners als maatschappelijke organisaties te betrekken. In deze lokale en regionale organisaties zijn inwoners en bedrijven georganiseerd waardoor zij gedurende het proces kunnen meedenken en -meedoen in de ontwikkeling van de herijkte-RES.

Uitgangspunt in de vorming van de herijkte RES Foodvalley is dat de bestuurlijke partners samen met maatschappelijke organisaties tot strategische keuzes komen. Maatschappelijke organisaties zoals woningcorporaties en bedrijfsleven ervaren enerzijds de negatieve kanten van de energietransitie. Anderzijds kunnen deze organisaties ook bijdragen aan oplossingen. Het waterschap is enerzijds grootverbruiker van energie, anderzijds kan en wil het waterschap ook een bijdrage leveren aan de energietransitie, onder andere door warmte en duurzame elektriciteit die zij kunnen leveren. Andere maatschappelijke organisaties zoals de energiecoöperaties willen en kunnen een belangrijk rol spelen in de opwekking van duurzame energie. Financiële participatie door burgers in energieprojecten voor grootschalige opwekking, Smart Energy Hubs, en andere oplossingen is een belangrijk uitgangspunt in het Klimaatakkoord. Agrariërs, natuur- en milieuorganisaties, landgoedeigenaren, parkmanagement (bedrijventerreinen) en partijen als Rijkswaterstaat, ProRail en Defensie hebben vanzelfsprekend bijzondere aandacht voor ruimtelijke inpassing van de energietransitie. Tegelijkertijd kunnen terreinbeherende organisaties ook een rol spelen in de opwekking van duurzame energie.

We hebben de samenleving nodig om het energiesysteem van de toekomst te realiseren. Daarbij gaat het niet alleen over fysieke en tastbare zaken, maar ook over gedrag en sociale aspecten.

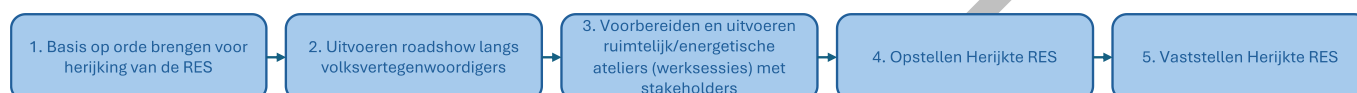
¹⁹ In de RES 1.0 was energieneutraliteit als doel van de regio opgenomen.

3 Aanpak

3.1 Stappenplan

In 5 stappen werkt de regio Foodvalley toe naar een herijkte RES:

1. Basis op orde brengen voor herijking van de RES;
2. Uitvoeren roadshow langs volksvertegenwoordigers;
3. Voorbereiden en uitvoeren ruimtelijk/energetische ateliers (werksessies) met stakeholders;
4. Opstellen Herijkte RES;
5. Vaststellen Herijkte RES.

Stap 1: Basis op orde brengen voor herijking van de RES

De regio Foodvalley werkt aan de ontwikkeling van regio. De regio heeft hiervoor een Strategisch Agenda ontwikkeld, waar het RES-proces een integraal onderdeel van uitmaakt. De regio heeft een schetsontwerp opgesteld voor het energiesysteem van de toekomst. Dit bevat enkel scenario's voor ontwikkeling richting 2040. In de periode 2024-2025 gaat de Regio Foodvalley vanuit het schetsontwerp toewerken naar een eenduidig energieperspectief. Hiermee zet de Regio een stip aan de horizon voor 2040.

Het is belangrijk om op korte termijn en de komende jaren stappen te zetten richting die stip aan de horizon. Met de herijking van de RES ontstaat een programma onder de Omgevingswet waarin maatregelen en activiteiten komen te staan die de Regio richting de door haar gewenste perspectief voor 2040 brengt. De Herijkte RES is dus uitvoeringsgericht en richt zich op de periode tot 2035.

Omdat er de afgelopen jaren zoveel is veranderd, is het belangrijk om – voordat we met partners in de regio aan de slag gaan met de doorontwikkeling/herijking van de RES – eerst de belangrijkste en meest recente informatie bij elkaar te brengen. Als de basis op orde is, kunnen we met bestuurders en volksvertegenwoordigers, in stap 2, het gesprek voeren over de uitgangspunten voor het proces dat we vervolgens met de regionale stakeholders gaan doorlopen.

Ter voorbereiding op ruimtelijk/energetische ateliers die later in het proces (stap 3) worden uitgevoerd, voert de regio een gebiedsanalyse uit waarin alle ontwikkelingen die invloed hebben op het energiesysteem in de Foodvalley worden meegenomen. De Gelderse planMER Windbeleid en RES (WiRES) die nu nog in ontwikkeling is, de planMER Veluwegebied/wespendief en de planMER Wind van de provincie Utrecht bieden inzicht in de milieueffecten van concrete zoekgebieden voor windenergie in de regio. Op basis van onder andere die inzichten kan de regio bepalen of en waar concrete zoekgebieden worden geselecteerd om windenergie te ontwikkelen.

Uitgangspunt voor de gebiedsanalyse is dat oplossingsrichtingen in lijn moeten zijn met de resultaten (scenario's) uit het schetsontwerp Energiesysteem van de Toekomst én de Strategische Agenda van de Regio Foodvalley. Deze scenario's zijn vooral kwalitatief van aard, bieden inspiratie en geven inzicht in de relatie tussen ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving en de energietransitie. Naast dit inzicht is het voor de doorontwikkeling/herijking van de RES ook van belang om kwantitatieve analyse te hebben op basis waarvan maatregelen en activiteiten kunnen worden bedacht en uitgevoerd.

De regio Foodvalley brengt de basis op orde om te kunnen starten met het proces van herijking van de RES. Hiervoor kijkt de regio naar:

- De huidige voortgang van de RES 1.0;
- Redenen die realisatie van de doelen van de RES 1.0 belemmeren;

- De bekende ruimtelijke, economische en verduurzamingsontwikkelingen die invloed hebben op het samenhangend energiesysteem van de regio Foodvalley;
- De ontwikkeling van een eenduidig regionaal energieperspectief vanuit de meerdere energiebeelden die in het schetsontwerp van het energiesysteem van de toekomst zijn ontstaan;
- De huidige energievraag op basis van de meest recente gegevens;
- De verwachte energievraag in de toekomst, op basis van de scenario's die in het schetsontwerp energiesysteem van de toekomst zijn ontstaan;
- De verwachte transportcapaciteit rekening houdend met (1) de projecten die de netbeheerders voor de komende jaren op de planning hebben staan (denk aan 'opknippen' FGU-netwerk in pockets, nieuwe onderstations, uitbreiding bestaande onderstations, anders indelen van het net) en (2) inzichten uit de provinciale energievisies;
- De ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving en beleid waardoor er mogelijk meer of andere belemmeringen ontstaan of er juist meer mogelijkheden komen voor de regio om te bouwen aan het samenhangend energiesysteem voor de regio Foodvalley;
- Het proces dat moet leiden tot de herijkte RES (inclusief besluitvorming en participatie), en
- De vorm van de herijkte RES (het beoogde resultaat).

Stap 1 wordt afgesloten met een kick-off-bijeenkomst waarin de regio met haar regionale partners in gesprek gaat over het proces en het beoogde resultaat²⁰. Aanwezigen worden meegenomen in de dilemma's en mogelijke handelingsperspectieven.

Stap 2: Roadshow langs volksvertegenwoordigers

De doorontwikkeling/herijking van de RES kan niet los gezien worden van de ontwikkeling van het regionaal energieperspectief. Het regionaal energieperspectief wordt doorontwikkeld tot één regionale energievisie of 8 lokale energievisies.

Deze twee sporen lopen parallel waarbij:

- Het regionaal energieperspectief heeft een tijdshorizon heeft tot 2040 en de herijkte RES heeft een tijdshorizon van 2035.
- Besluitvorming op de regionale energievisie en de herijkte RES lopen separaat, maar in verbinding met elkaar gelijk op. Zo ontstaat er een combinatie van een visie die de stip op de horizon schetst en een regionaal omgevingsprogramma waarin de stappen staan die de komende jaren gezet worden richting het beeld voor 2040. Beide documenten worden gelijktijdig vastgesteld.²¹

In het najaar van 2024 maken de RES-regio én de Regio Foodvalley gezamenlijk een ronde langs de gemeenteraden²² (en algemene vergadering waterschap en PS'en²³) waarin een toelichting gegeven wordt op beide sporen. Daarnaast halen we tegelijkertijd ook input op voor beide sporen. De RES-regio neemt deze input, waar nodig en mogelijk, mee bij het opstellen van de startnotitie Herijking RES die in de periode aansluitend aan de roadshow ter vaststelling wordt voorgelegd aan de volksvertegenwoordigers (gemeenteraden, Provinciale Staten en Algemene Vergadering)

²⁰ Regionaal thematisch of integraal omgevingsprogramma.

²¹ Energieperspectief wordt/worden vastgesteld door de raden en het Regionaal Omgevingsprogramma hoeft in principe alleen door colleges worden vastgesteld.

²² De ontwikkeling van de regionale energievisie of 8 lokale energievisies is een traject vanuit Regio Foodvalley. Omdat de provincie Utrecht en Gelderland en het waterschap geen onderdeel zijn van de Regio Foodvalley, gaat de roadshow niet langs de provinciale staten en de algemene vergadering. Eventueel op verzoek kan er wel een (gezamenlijke) toelichting worden gegeven.

²³ Voor de herijking van de RES is het noodzakelijk dat provinciale staten van Gelderland en Utrecht én de algemene vergadering van het waterschap wel onderdeel zijn van de roadshow.

Stap 3: Voorbereiden en uitvoeren ruimtelijk/energetische ateliers (werksessies) met stakeholders

Nadat de regio een goed beeld heeft gekregen van de huidige voortgang van de RES 1.0, de huidige en verwachte belemmeringen en de huidige ontwikkelingen en verwachte mogelijkheden die eraan komen, ontwikkelt de regio een aanpak waarin via ruimtelijk/energetische ateliers met regionale stakeholders nagedacht wordt over de wijze waarop het samenhangend energiesysteem voor de regio Foodvalley kan worden gerealiseerd.

Ter voorbereiding op deze ruimtelijk/energetische ateliers voert de regio een kwalitatieve gebiedsanalyse (stap 1) uit waarin alle ontwikkelingen die invloed hebben op het energiesysteem in de Foodvalley worden meegenomen. Daarnaast brengt voert de regio een kwantitatieve analyse uit op de grootte van de impact op het energiesysteem (vraag, aanbod, energie-infrastructuur). Oplossingsrichtingen zijn in lijn met de resultaten (scenario's) uit het schetsontwerp Energiesysteem van de Toekomst.

Stap 4: Opstellen Herijkte RES

Op basis van de input die tijdens de ruimtelijk/energetische ateliers is verzameld, stelt de regio de Herijkte RES, als Regionaal Omgevingsplan, op.

Stap 5: Vaststellen Herijkte RES

De scope van de herijkte RES is breed: breder dan de scope van de RES 1.0 die zich richtte op het vergroten van het aanbod duurzame elektriciteit via zon en wind. De Herijkte RES richt zich op het samenhangend energiesysteem voor de regio Foodvalley. De Herijkte RES kijkt naar de energievraag, het aanbod van duurzame energie en de infrastructuur die nodig is voor transport, opslag en conversie van energie. De Herijkte RES beschrijft maatregelen om te komen tot een samenhangend energiesysteem dat ervoor zorgt dat de regio Foodvalley kan op elk moment kan beschikken over voldoende betaalbare duurzame energie om te voorzien in de regionale energiebehoefte.

De Herijkte RES wordt een regionaal omgevingsprogramma (thematisch of integraal gebiedsgericht). Vaststelling van het ontwerp regionale omgevingsprogramma gebeurt door de colleges van Burgemeester en Wethouders van de gemeenten in de Foodvalley, de colleges van Gedeputeerde Staten van provincie Gelderland en Utrecht en het college van Dijkgraaf en Heemraden van het waterschap Vallei en Veluwe. Bestuurlijke besluitvorming van het regionale omgevingsprogramma vereist één (of meer) vastgestelde planMER(ren). Gedurende het traject van de herijking van de RES wordt dossiervorming gedaan zodat bij afronding van het traject de milieu-informatie beschikbaar is en opgenomen wordt in de planMER. Na het doorlopen van een inspraakprocedure stellen de colleges het definitieve Herijkte RES (als regionaal omgevingsprogramma) vast, waarna het naar de volksvertegenwoordigingen gaat voor (mede-)vaststelling.

Voordat het concept Herijkte RES (regionaal omgevingsprogramma ter vaststelling wordt voorgelegd aan de colleges, wordt het concept Herijkte RES besproken in het Stakeholdersoverleg en de colleges. Na vaststelling van het concept Herijkte RES door de Energieraad en colleges, wordt het document ter inzage gelegd. Na ontvangen en verwerken van (eventuele) zienswijzen wordt het definitieve regionaal omgevingsprogramma vastgesteld door de colleges. Vervolgens zenden de colleges de vastgestelde Herijkte RES ter informatie door aan de volksvertegenwoordigers (gemeenteraden, Provinciale Staten en Algemene Vergadering).

Parallel aan dit besluitvormingstraject loopt ook de besluitvorming over het regionale energieperspectief. Na vaststelling van het regionale energieperspectief door de colleges, wordt het regionaal energieperspectief ter vaststelling doorgezet naar de volksvertegenwoordigers.

NB: Omdat de Herijkte RES het een regionaal omgevingsprogramma betreft, is het strikt formeel niet vereist dat de volksvertegenwoordigingen het programma vaststellen. Gezien de inhoud van de Herijkte RES kiezen de colleges ervoor de volksvertegenwoordigingen te vragen om de Herijkte RES ook vast te stellen. **NB: vaststelling door colleges en raden in oktober 2025 is erg dicht op de gemeenteraadsverkiezingen van voorjaar 2026!**

4 Governance – Bestuurlijke besluitvorming

De governance-structuur in de regio Foodvalley staat: Voorgenomen besluit worden ambtelijk voorbereid en besproken in het stakeholdersoverleg. De Energieraad stellen documenten vast (geven documenten vrij voor besluitvorming) waarna colleges (colleges Burgemeester en Wethouders, colleges Gedeputeerde Staten en college Dijkgraaf en Heemraden) formeel besluiten. Wanneer nodig worden stukken vervolgens ter besluitvorming voorgelegd aan gemeenraden, Provinciale Staten en Algemene Vergadering.

Voor de doorontwikkeling/herijking van de RES blijft de regio gebruikmaken van de bestaande governance-structuur.

Document	Ontwikkeling/informatie/consultatie/besluitvorming	Periode
Ontwerp startnotitie doorontwikkeling/herijking RES Foodvalley	Ontwikkeling met ambtenaren Vaststellen in Energieraad Vaststellen in colleges (B&W, GS en D&H) Toelichting in raden (in stap 2: roadshow)	Najaar 2024
Startnotitie doorontwikkeling/herijking RES Foodvalley	Vaststellen in colleges (B&W, GS en D&H) Vaststellen in volksvertegenwoordigingen (gemeenteraden, Provinciale Staten, Verenigde vergadering)	Najaar 2024 – voorjaar 2024
Herijkte RES (als Regionaal Omgevingsprogramma)	Ontwikkeling met ambtenaren en stakeholders Bespreken concept Ontwerp Herijkte RES in Stakeholdersoverleg Bespreken concept Ontwerp Herijkte RES in Energieraad Bespreken concept Ontwerp Herijkte RES in colleges Consultatie op concept Ontwerp Herijkte RES door volksvertegenwoordigingen (gemeenteraden, Provinciale Staten, Verenigde vergadering) ²⁴ Vaststellen concept Ontwerp Herijkte RES in Energieraad Vaststellen concept Ontwerp Herijkte RES in colleges Doorlopen inspraakprocedure ²⁵ Vaststellen definitieve Herijkte RES in Energieraad Vaststellen definitieve Herijkte RES in colleges (Mede-)vaststellen Herijkte RES in volksvertegenwoordigingen (gemeenteraden, Provinciale Staten, Verenigde vergadering)	Najaar 2024
<i>Energieperspectief Regio Foodvalley</i>	<i>Bespreken concept Energieperspectief in Stakeholdersoverleg Bespreken concept Energieperspectief in colleges Vaststellen concept Energieperspectief in Energieraad Vaststellen concept Energieperspectief RES in colleges Doorlopen inspraakprocedure²⁶ Vaststellen definitief Energieperspectief in colleges Mede-vaststellen Herijkte RES</i>	<i>Najaar 2024</i>

²⁴ Door de consultatieronde vooraf en eventueel inspraakprocedure kunnen volksvertegenwoordigingen input leveren. We hopen hiermee amendementen op de Herijkte RES te voorkomen.

²⁵ In de inspraakprocedure kunnen volksvertegenwoordigers (per fractie of raad) input geven, die nog verwerkt kan worden voor het definitief maken van de Herijkte RES.

NB: ontwikkeling van de Herijkte RES (als Regionaal Omgevingsprogramma) moet plaatsvinden in nauwe samenwerking met andere 'opgaveteams', omdat energie een mede-sturend principe is voor gebiedsontwikkeling. Aangezien (nieuwe) gebouwde omgeving, (nieuwe) werklocaties en nieuwe laadinfrastructuur voor mobiliteit leidt tot grote vraag naar duurzame elektriciteit, kiest de regio ervoor om het Regionaal Omgevingsprogramma gebiedsgericht, en niet thematisch, in te richten. Hierdoor is het wenselijk om bestuurlijk een goede plek te geven. Het is raadzaam om de Herijkte RES op de Bestuurlijk Integrerende Tafel te leggen, te bespreken en (mede) vast te stellen. Zo kan voorkomen worden dat sectorale/thematische besluiten worden genomen die niet aansluiten op andere besluiten.

CONCEPT

5 Planning

Zie bijlage voor volledige planning

PLANNING HERIKING RES FOODVALLEY		Q3-2024										Q4-2024										Q1-2025										Q2-2025										Q3-2025										Q4-2025																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
Weeknummer		36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
		02-09-2024	09-09-2024	16-09-2024	23-09-2024	30-09-2024	07-10-2024	14-10-2024	21-10-2024	28-10-2024	04-11-2024	11-11-2024	18-11-2024	25-11-2024	02-12-2024	09-12-2024	16-12-2024	23-12-2024	30-12-2024	06-01-2025	13-01-2025	20-01-2025	27-01-2025	03-02-2025	10-02-2025	17-02-2025	24-02-2025	03-03-2025	10-03-2025	17-03-2025	24-03-2025	31-03-2025	07-04-2025	14-04-2025	21-04-2025	28-04-2025	05-05-2025	12-05-2025	19-05-2025	26-05-2025	02-06-2025	09-06-2025	16-06-2025	23-06-2025	30-06-2025	07-07-2025	14-07-2025	21-07-2025	28-07-2025	04-08-2025	11-08-2025	18-08-2025	25-08-2025	01-09-2025	08-09-2025	15-09-2025	22-09-2025	29-09-2025	06-10-2025	13-10-2025	20-10-2025	27-10-2025	03-11-2025	10-11-2025	17-11-2025	24-11-2025	01-12-2025	08-12-2025	15-12-2025	22-12-2025																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
Opstellen Startnotitie Heriking RES																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															

Bijlage 1 – Planning

Zie los document

CONCEPT